

ORXAN MƏHƏRRƏMLİ
Bakı Biznes Universiteti
orxanmeherremlı.08@gmail.com
Ünvan: Yasamal ray, müstəqillik 55

**TİCARƏT MÜƏSSƏLƏRİNDƏ MALLARIN UÇOTU VƏ
MAL DÖVRIYYƏSİNİN TƏHLİLİNİN MÖVCUD
VƏZİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ**

XÜLASƏ

Ticarət müəssələrində malların uçotu və mal dövriyyəsi təhlili, effektiv stok idarəetmə və müştəri tələblərinə cavab verilməsi ilə mümkündür. Bu təhlil, maliyyə Hesabatları və performans analizi əsasında müəyyən olunur və optimal stoklamanın Təyinatları ilə əlaqələndirilir.

Texnologiyalardan, logistikadan və müştəri geri Bildirimlərindən istifadə edilərək sürətli tətbiq edilən innovasiyalarla malların Effektiv uçub-dövriyyəsi təmin edilir. Bu təhlilin əhəmiyyətli bir hissəsi, müasir Marketing strategiyaları və müştəri təcrübəsinin yaxşılaşdırılmasıdır.

Nəticədə, bu Proses şirkətin maliyyə sağlamlığını və müştəri memnuniyyətini artırmağa nail Olmağa kömək edir.

Açar sözlər: ticarət, malların uçotu, malların dövriyyəsi, təhlil, mühasibat

Ticarət müəssələri, müasir biznes dünyasında ən əhəmiyyətli fəaliyyətlərdən biridir və malların effektiv uçotu və mal dövriyyəsi, bir şirkətin nailiyyətini və maliyyə sağlamlığını təyin etməkdə kritik rola malikdir.

Bu məqalədə, ticarət müəssələrində malların uçotu və mal dövriyyəsinin mövcud vəziyyətinin təhlili və qiymətləndirilməsi mövzusunda əsaslı bir nəzəriyyə təqdim edirəm. Son zamanlarda ticarət müəssələrində malların uçotu üçün bir sıra yeniliklər və dəyişikliklər həyata keçirilmişdir. (Q.Ə. Abbasov səh 23,28) İşləmə prinsipləri, təşkilat strukturları, logistika tətbiqləri və müştəri təcrübəsi üzrə inovativ məlumat texnologiyaları kimi sahələrdə bir çox yenilik və sürətli tətbiq edilmiş addımlar müşahidə edilir:

- Elektronik ticarət platformaları və onlayn satışlar kimi digər texnologiyalardan intensiv istifadə.

- Satış nöqtələrində və anbarda avtomatlaşdırılmış təchizat və avtomatlar vasitəsilə sürətli təchizat və sifarişləmə prosesləri.
- QR kod və barkod tətbiqləri ilə malların monitorinqi və nəzarəti üçün texnologiyadan istifadə.
- Sürətli və təhlükəsiz daşımalar üçün effektiv logistika tətbiqləri və təcrübələr.

Mobil tətbiqlər vasitəsilə sürətli və rahat sifariş verilməsi və onlayn platformalarda müştəri təcrübəsini artırmaq.

- Malların uçot-dövrəsini nəzarət etmək üçün müvafiq analitika və büdcələndirmə tətbiqləri. Maliyyə performansının daha dəqiqli təhlili üçün

sürətli tətbiq edilmiş informasiya texnologiyaları.

- Daha çox müştəri marağı üçün eko-dost və ya sürətli geri dönüş texnologiyalarının tətbiqi.

Ticarət müəssisələrində baş verən təsərrüfat əməliyyatlarının böyük əksəriyyətini mal əməliyyatları təşkil edir. Burada mal əməliyyatları kütləvi təsərrüfat əməliyyatları kimi qəbul edilir və malların daxil olması, satışı və buraxılışı üzrə təsərrüfat əməliyyatları müəssisənin əsas fəaliyyət sahəsini təşkil edir. Ona görə də ticarət sferasının müəssisə və təşkilatlarında mal əməliyyatlarının uçotunun Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tələblərinə uyğun təkmilləşdirilməsi mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Ticarət müəssisələrində mal və taraların sintetik uçotu 205№-li "Mallar" hesabında aparılır. Bununla yanaşı, mal əməliyyatlarının sintetik uçotunun aparılması prosedurasında 542№-li "Gələcək hesabat dövrünün gəlirləri" və 711№-li "Kommersiya xərcləri" hesablarından da geniş istifadə edilir. 542№-li "Gələcək hesabat dövrünün gəlirləri" hesabı tərkibində ticarət əlavələri və Güzəştlərinin, 711№-li "Kommersiya xərcləri" hesabı tərkibində isə tədavül Xərclərinin uçotunun aparılması üçün subhesablar yaradılır.

Ticarət müəssisələrində Mal əməliyyatlarının uçotunu əlverişli formada təşkil etmək üçün 205№-li "Mallar", 542№-li "Gələcək hesabat dövrünün gəlirləri" və 711№-li "Kommersiya xərcləri" Hesablarının tərkibində açılan subhesablar vardır.(İ.Ə.Feyzullabəyli sh 34,38)Ticarət müəssisələrində mal və taraların müəssisəyə daxil olması, satışı və Buraxılışı əməliyyatları hesab-fakturalar, mal mədaxil qaimələri, adi qaimələr, Arayışlar, aktlar və digər bu kimi sənədlər tərtib edilməklə rəsmiyyətə salınır. Daxil Olan malların sənədləşdirilməsi daxilolma mənbələrinin xüsusiyyətlərinə uyğun Aparılır. Müəssisəyə daxil olan malları, bir qayda olaraq, hesab-faktura müşayiət Edir.Hesab-fakturada malsatan və malalan müəssisələrin adı və bank rekvizitləri, Eləcə də malları xarakterizə edən vacib göstəricilər əks etdirilir. Hesab-fakturaya Malların bir sıra xarakterik xüsusiyyətlərini

əks etdirən digər sənədlər də əlavə edilir Ki, bunlara da misal olaraq, keyfiyyət şəhadətnamələrini, texniki pasportları, tara və Qablaşdırma sənədlərini və sairəni göstərmək olar.

Müasir dövrdə pərakəndə ticarət müəssisələrində mal və taraların satışı əməliyyatları hər hansı bir xüsusi qaydalar əsasında sənədləşdirilmir. Bununla yanaşı, pərakəndə ticarət şəbəkəsində müasir tipli kassa aparatlarının istifadə edilməsi və alıcılarla hesablaşmaların müasir formalarının tətbiqi satış əməliyyatlarının müəyyən sənədlərdə əks etdirilməsinə şərait yaradır (Q.Ə.Abbasov sh 2.18).

Müasir tipli kassa aparatlarının tətbiq edildiyi mağazalarda mal satışı əməliyyatları kassa çekində əks olunur ki, burada da mağazanın adı, VÖEN, əməliyyatın tarixi, xəzinədarın soyadı, alıcıya satılmış malların adı, zəruri mal nişanələri, miqdarı, qiyməti və məbləği, eləcə də yekun məlumatları və digər bu kimi zəruri informasiyalar əks edilir.

Topdan ticarət mal tədavülünün bir forması olub, sənaye Müəssisələri və pərakəndə ticarət arasında təsərrüfat əlaqələrini Həyata keçirir. O, mal yeridilişi prosesində iştirak edən bütün iştirakçılar arasında səmərəli surətdə qarşılıqlı əlaqəni həyata keçirir. Onun məqsədi əhalinin istehlak mallarını və xalq təsərrüfatında Yaradılan istehsal vasitələrini istehlakçılara tez və itkisiz çatdırmaqdan ibarətdir.

Topdan bazalarda pərakəndə ticarəti və qeyri-bazar istehlakçılarının təchiz olunması üçün cari və mövsümü xarakterli mal ehtiyatları yaradılır. Topdan bazada malların cəmləşdirilməsi mal Resursları ilə səmərəli manevr etməyə, onların saxlanması üzrə İtkiləri azaltmağa, tələbat olmayan malları vaxtında aşkara çıxarmağa imkan yaradır.

Topdan bazası mal yeridən əsas müəssisədir. Topdan ticarətin bütün funksiyaları bu müəssisələr (bazalar) vasitəsilə həyata Keçirilir. Buna görə də, topdan bazanın mal dövriyyəsinin planlaşdırılmasına xüsusi fikir verilməlidir. Topdan bazasının mal dövriyyəsinə planlaşdırarkən aşağıdakı ilkin şərtlər nəzərə alınır:

- a) cari ildə topdan mal dövriyyəsi planının yerinə yetirilməsinin təhlili;
- b) topdan bazasının fəaliyyət göstərildiyi rayonun iqtisadi vəziyyəti
- c) əhalinin ərzaq və qeyri-ərzaq mallarına olan tələbi, onun Ödənilmə

dərəcəsi

Bazanın topdan dövriyyəsinin əsas göstəricisi mal satışdır. Buna görə də, ilk növbədə, bu göstərici planlaşdırılır. Bazanın topdan dövriyyəsinə tərtib etməzdən əvvəl, yuxarıda qeyd edildiyi kimi, bir qayda olaraq, cari ildə onun yerinə Yetirilməsini təhlil etmək lazımdır.

Təhlil mühasibat və statistik Hesabatlar əsasında hər bir mal qrupu üzrə aparılır. Təhlil prosesində hər bir mal qrupu üzrə mal dövriyyəsi pla-

nının yerinə yetirilmə dərəcəsi, topdan bazasının mal dövriyyəsinin pərə-kəndə mal dövriyyəsində xüsusi çəkisinin dəyişilməsi Və s. Öyrənilir.

Ədəbiyyat

- 1.“Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu
- 2.Q. Ə. Abbasov “Ticarətdə mühasibat uçotu”, Bakı 1994
- 3.İ.Ə.Feyzullabəyli Ticarətin iqtisadiyyatı, Bakı 2010
- 4.<https://e-qanun.az/>
- 5.<https://maliyye.gov.az/>

O.Maharmli

Assessment of the current situation of goods accounting And goods circulations Analysis in commercial enterprises

Summary

Accounting of goods and analysis of goods circulation in commercial Establishments is possible with effective stock management and response to Customer requirements. This analysis is determined on the basis of financial Statements and performance analysis and is linked to the determination of optimal Stocking. Rapidly deploying innovations using technology, logistics and customer Feedback ensure efficient movement of goods.

An important part of this analysis is Modern marketing strategies and improving the customer experience. As a result, This process helps to improve the company's financial health and customer satisfaction.

Keywords: trade, accounting of goods, circulation of goods, analysis, Accounting.

О.Махаррамли

**Оценка современного положения учета
товаров и анализа Товаровороборота
на торговых предприятиях**

Резюме

Учет товаров и анализ товарооборота в торговых учреждениях возможен При эффективном управлении запасами и реагировании на требования Клиентов. Этот анализ определяется на основе финансовой отчетности и Анализа эффективности и связан с определением оптимального запаса. Быстрое внедрение инноваций с использованием технологий, логистики и Обратной связи с клиентами обеспечивает эффективное перемещение товаров. Важной частью этого анализа являются современные маркетинговые Стратегии и улучшение качества обслуживания клиентов. В результате этот Процесс помогает улучшить финансовое состояние компании и Удовлетворенность клиентов.

Ключевые слова: торговля, учет товаров, товарооборот, анализ, бухгалтерский Учет.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 09.01.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 02.02.2024

**Rəyçi: i.ü.f.d A.S Cabbarov
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.**